

Η καλή πρόθεση του θεολόγου και η Ορθόδοξη Θεολογία (Βασίλειος Τουλουμτσής, Θεολόγος)

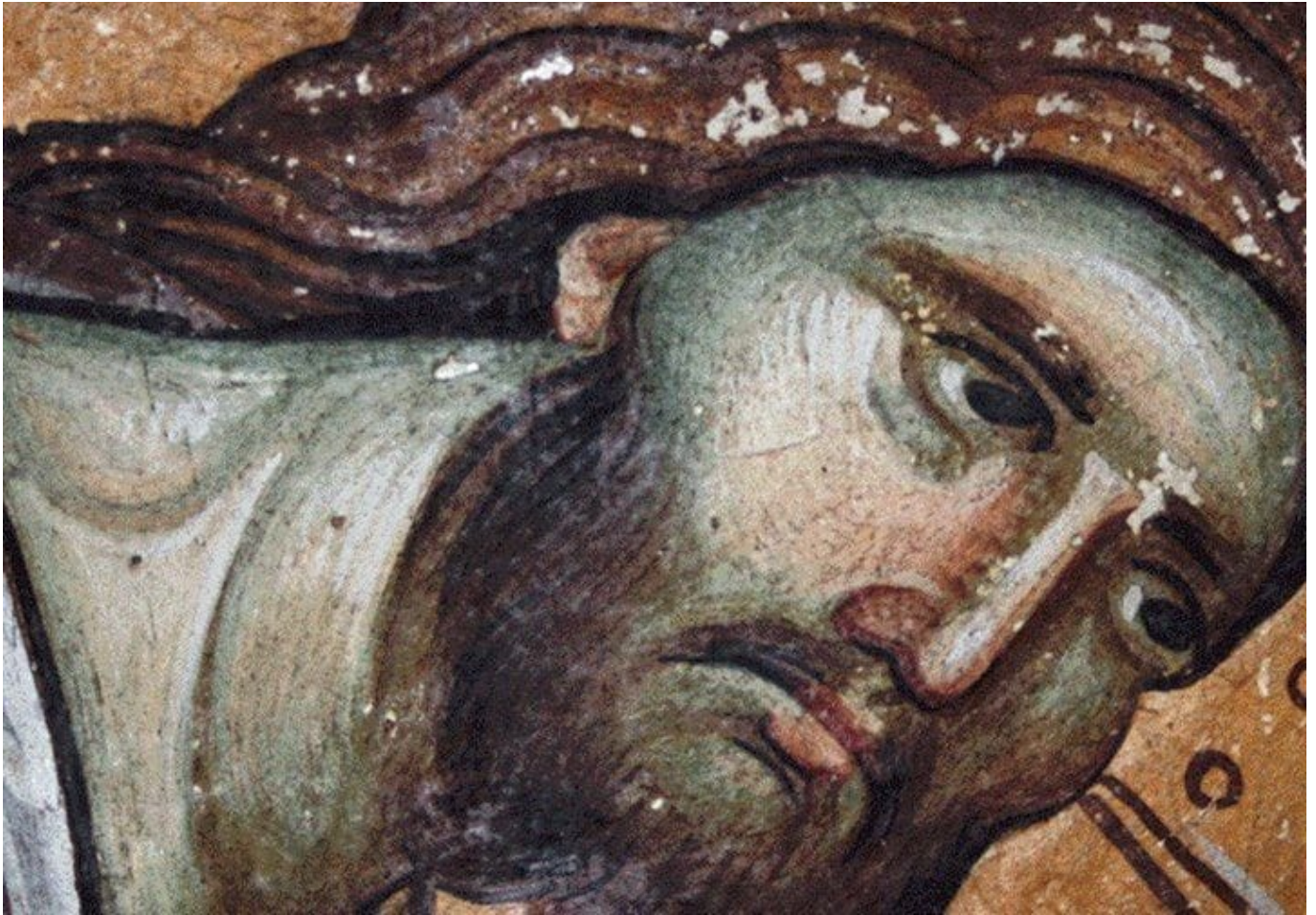
/ [Πεμπτουσία· Ορθοδοξία-Πολιτισμός-Επιστήμες](#)

Δύο πολύ καθοριστικά στοιχεία ενός διαλόγου και πάντοτε σε συνάρτηση με την επιδιωκόμενη αληθεύουσα ακρίβεια της απάντησης, είναι αφενός ο τρόπος που τίθεται το ερώτημα και αφετέρου η βάση πάνω στην οποία οικοδομείται η αντίστοιχη απάντηση. Προκαλεί εντύπωση το γεγονός, ότι σε πλείστες εισηγήσεις αλλά και δημοσιεύσεις θεολογικών άρθρων, χρησιμοποιείται με μικρές παραλλαγές, είτε συνειδητά είτε ασυνείδητα και αντιγραφικά, η εξής φράση: «Η ορθόδοξη θεολογία οφείλει να πράξει το τάδε και το δείνα προκειμένου να εκσυγχρονιστεί και να απεγκλωβιστεί από τα δεσμά στασιμότητας και συντήρησης».

Σε κάθε περίπτωση, δεν τίθεται εν αμφιβόλω ούτε η καλή πρόθεση, ούτε ακόμη και η ευφύια του εκάστοτε συντάκτη. Κατά πόσο όμως απλώς η καλή πρόθεση αποτελεί κριτήριο ορθοδόξου θεολογίας και δικαιολογεί προσωπικές «κατανοήσεις» του περιεχομένου αυτής; Η προβολή μιας υποκειμενικής «θεολογίας», η οποία διαφοροποιείται από την σύνολη εκκλησιαστική παράδοση και ενιαία πίστη, αν μη τι άλλο, είναι απόλυτα ενδεικτική της άγνοιας του πραγματικού περιεχομένου, των προϋποθέσεων και της αυτονόητης δυναμικής της θεολογίας, ακόμη και στην περίπτωση που τίθεται υπό τον μανδύα ενός «γόνιμου

προβληματισμού».

Ο άγιος Ιωάννης Δαμασκηνός στο έργο του «Περί αιρέσεων» [1], αναφέρει τέσσερις αιρέσεις οι οποίες αποτέλεσαν τη μήτρα δημιουργίας και των λοιπών αιρέσεων οι οποίες είναι: 1.Βαρβαρισμός, 2.Σκυθισμός, 3.Ελληνισμός (ειδωλολατρεία), 4.Ιουδαϊσμός. Καί στις τέσσερις περιπτώσεις, κοινός τύπος είναι η εκ των κάτω θεολογία, η οποία σαφώς δεν κινείται στη θεμελιώδη διάκριση κτιστού-ακτίστου, με μοιραία κατάληξη την απόλυτα καταφατική ερμηνεία της πραγματικότητας (θρησκευιοποίηση της πίστης). Αποτέλεσμα τέτοιων ερμηνευτικών προσπαθειών είναι οι ατέρμονες θεολογικές συζητήσεις, οι οποίες μη έχοντας ως κέντρο αναφοράς την Σαρκωμένη Αλήθεια και την επαναφορά του ανθρώπου στην «ευπρέπεια του αρχετύπου κάλλους»[2], σωτηριολογικώς δεν έχουν τίποτα να προσφέρουν στον άνθρωπο, ενώ από την άλλη πλευρά, εξιδανικεύουν με θεολογική ορολογία την μεταπτωτικότητα, καθιστώντας τον άνθρωπο δούλο του θεοποιημένου ειδώλου του.

Με αφορμή την εορτή της ανάμνησης της αναστήλωσης των ιερών εικόνων (843) αξίζει να αναφερθούν ενδεικτικά και με μεγάλη συντομία, δύο αυτοκράτορες του γενικότερου ιστορικού πλαισίου της εικονομαχίας, οι οποίοι παρότι κινήθηκαν έχοντας τις καλύτερες προθέσεις και θεωρώντας ότι καθηκόντως υποστηρίζουν

την ορθόδοξη πίστη από ειδωλολατρικές και άλλες επιδράσεις, εν τούτοις απεδείχθησαν πρωτεργάτες και υποκινητές μεγάλων εκκλησιαστικών αναταραχών.

Ως πρώτη περίπτωση αναφέρουμε τον Βαρδάνη-Φιλιππικό (βασίλευσε τα έτη 711-713). Μέσα στο τόσο σύντομο διάστημα της βασιλείας του, θεωρώντας ότι υπερασπίζεται την ορθόδοξη πίστη, στράφηκε κατά των αποφάνσεων της ΣΤ΄ Οικουμενικής Συνόδου, αντικατέστησε την εικόνα της από την Καμάρα του Μιλίου με αυτή του Σεργίου, καθιστώντας αναπόφευκτα την εικόνα αντικείμενο έριδας, ενώ παράλληλα, συνεκάλεσε τη μονοθελητική ψευδοσύνοδο του έτους 712 [3]. Σημειωτέον, η ΣΤ΄ Οικουμενική Σύνοδος 30 έτη πρωτύτερα διατύπωσε το δόγμα περί των δύο φυσικών θελήσεων και ενεργειών που ενεργούν στο ένα πρόσωπο του Χριστού [4].

Η δεύτερη περίπτωση είναι ο Λέων Γ΄ Ίσαυρος, πρωταγωνιστής στον πόλεμο κατά των εικόνων, ο οποίος ως γνωστόν και σύμφωνα με τις κειμενικές πηγές, λόγω μανιχαϊστικών επιδράσεων θεωρούσε τις εικόνες ειδωλολατρική προσθήκη, και κινούμενος αναμφισβήτητα καλοπροαίρετα μέσα σε ένα πλαίσιο προσωπικής κατανόησης της χριστιανικής πίστης και παράδοσης, πολέμησε την προσκύνηση των εικόνων, πράγμα το οποίο αργότερα επεκτάθηκε και στην τιμή των αγίων και των λειψάνων τους, δίνοντας τη σκυτάλη στον πολύ δυναμικό και πολυμαθή γιο του Κωνσταντίνο Ε΄.

Άλλωστε, η Ζ΄ Οικουμενική Σύνοδος, δεν καταδίκασε την εικονομαχία και την γενόμενη διαφοροποίηση της από την σύνολη εκκλησιαστική παράδοση ως προς το επίπεδο των προθέσεων της, αλλά κυρίως ως προς την στρεβλή χριστολογία στην

οποία η εικονομαχική σύνοδος της Ιέρειας (754) επιχείρησε θεολογικώς να στηριχθεί. Δηλ. με άλλα λόγια, οι εικονομάχοι, αντιλαμβάνονταν έναν διαφορετικό Χριστό, απερίγραπτο, που δεν μπορεί να εικονιστεί. Αυτό όμως μοιραία σημαίνει αμφιβολίες ως προς την πραγματικότητα της Σάρκωσης, και άρα της σωτηρίας του ανθρώπου.[5] Αγωνίστηκαν για την πίστη και την ορθοδοξία που οι ίδιοι αντιλαμβάνονταν. Αυτή όμως η πίστη δεν ήταν η πίστη της Εκκλησίας, η αποκεκαλυμμένη αλήθεια του Τριαδικού Θεού.

Είναι σαφές μέσα στην διαχρονική και ενιαία εκκλησιαστική παράδοση Προφητών, Αποστόλων και Πατέρων, πως η θεολογία είναι η κατ'ένέργειαν γνώση του Θεού στο επίπεδο της αποκάλυψης «αυτοπροσώπως» από τον ίδιο το Θεό. Επομένως, ακόμη και η διάκριση της θεολογίας σε χαρισματική και ακαδημαϊκή δεν δίνει περιθώρια στην τελευταία για προσωπικούς ακροβατισμούς, ενδοκόσμιες προσεγγίσεις των ενδοτριαδικών σχέσεων και προσωπικές κατανοήσεις του περιεχομένου της, καθώς έργο της και αποστολή της δεν είναι η προβολή μιας άλλης θεολογίας διαφοροποιημένης από την χαρισματική, αλλά ακριβώς η συστηματική αποσαφήνιση της χαρισματικής ζωής, δηλ. της πίστης των Πατέρων[6].

Σε αυτό το πλαίσιο, αν ο κάθε θεολογών ξεκαθαρίσει ότι η θεολογία δεν είναι ρητορική, αοριστολογία και σοφιστεία προς τέρψη των ώτων, αλλά «η προς Θεόν, ως εφικτόν, αφομοίωσις τε και ένωσις» [7], λόγος περί της όντως πραγματικότητας με βάθος και προοπτική σωτηριολογική, θα αντιληφθεί ταυτόχρονα, ότι τελικά η θεολογία δεν οφείλει τίποτα. Απλούστατα ερμηνεύεται εμπροϋπόθετα και δεν χαρίζεται απροϋπόθετα.

Παραπομπές:

1. Ιωάννης Δαμασκηνός PG 94, 677A-780D.

2. Στιχηρό Ιδιόμελο της Λιτής από την Ακολουθία της Εορτής Μεταμορφώσεως του Σωτήρος.

3. Βλ. Αρχ. Παντελεήμων Τσορμπατζόγλου, Εικονομαχία και Κοινωνία στα χρόνια Λέοντος Γ΄ Ισαύρου, εκδ. Επέκταση, Κατερίνη 2002, όπου ο συγγραφέας παραθέτει με άκρως επιστημονική λεπτότητα συμπεράσματα από την εξαντλητική μελέτη των πηγών.

4. Βλ. Πρακτικά Mansi XI.

5. Βλ. κοντάκιο Όρθρου Κυριακής Α΄ Νηστειών «Ο απερίγραπτος Λόγος του Πατρός, εκ σου Θεοτόκε περιεγράφη σαρκούμενος», δηλώνοντας την αντίδοση των ιδιωμάτων των δύο φύσεων στο ένα πρόσωπο του Χριστού.

6 Βλ. Οίκος, Ακολουθία Όρθρου Κυριακής Α΄ Νηστειών, «Τούτο το της Οικονομίας μυστήριον, πάλαι Προφήται θειωδώς εμπνευσθέντες, δι' ημάς, τους εις τα τέλη των αιώνων καταντήσαντας, προκατήγγειλαν, της τούτου τυχόντες ελλάμψεως. Γνώσιν ούν θείαν δι' αυτού λαβόντες, ένα Κύριον τον Θεόν γινώσκομεν, εν τρισίν υποστάσεσι δοξαζόμενον, και αυτώ μόνω λατρεύοντες, μίαν Πίστιν, εν Βάπτισμα έχοντες, Χριστόν ενδεδύμεθα, Αλλ' Ομολογούντες την σωτηρίαν, έργω και λόγω, ταύτην ανιστορούμεν».

7 Αγ. Διονύσιος Αρεοπαγίτης, Περί τῆς Ἐκκλησιαστικῆς Ἱεραρχίας 4, PG 3, 376A.